

Marine and Life Sciences

E-ISSN: 2687-5802

Journal Homepage: <https://dergipark.org.tr/en/pub/marlife>

A trademark value as a “Van Fish” scientific and cultural problem as a “Pearl mullet”

 Mehmet Murat Oto^{*1}

*Corresponding author: mmuratoto@hotmail.com

Received:04.02.2020

Accepted:23.04.2020

Affiliations

¹Department of Animal Sciences, Faculty of Agriculture, Van Yüzüncü Yıl University, Van, TURKEY

Keywords

Van fish
Pearl mullet
Cyprinidae
Tarex
Darex
Alburnus tarichi

ABSTRACT

Nowadays, intensive studies in the matter of producing regional trademark are often being conducted either in countries or among cities and different regions of the countries. Product/Products identified in a particular region have become an important factor by taking a geographical sign on the advertising of the region. However, in order for these products to become at the agenda, to be accepted, and to appear at the geographical signs they should be based on scientific roots as well as social and cultural ones. Van Fish is an endemic species that has qualities to survive in the intense alkaline Van Lake. Images obtained the reproduction migration draws attention of both local and foreign tourists and the media as a visual feast. In the process of knowing and being spotlighted of Van fish as an endemic species, it is well known as “pearl mullet (inci kefali in Turkish)” rather than “Van fish”. Although the nomenclature of the fish has been generally accepted and approved by the number of people who are not from Van community, the nomenclature of pearl mullet does not have a scientific base. Van fish was identified in the scientific literature as a species of cyprinus genus in the early 1800s and there have been no debates neither in Turkish nor in any other language so far. In this study, the necessity to quit the insistence to call this species, endemic in Van Lake and which is as a scientific fact obviously a species of Cyprinus, a mullet in unethical way scientifically has been discussed with reasons; besides, it has been tried to state that at the academic level the most accurate approach will be to call it Van Fish in foreign literature and Van Balığı in Turkish literature.

Marka değer olarak “Van Balığı” bilimsel ve kültürel bir sorun “İnci kefali”

ÖZET

Günümüzde gerek ülkeler gerekse ülkeler içindeki şehir ya da bölgeler arasında yöresel marka üretme konusunda yoğun çalışmalar yürütülmektedir. Yöre ile özdeşleşmiş ürün/ürünler coğrafik işaret olarak yörenin tanıtımında önemli bir unsur haline almaktadır. Ancak bu ürünlerin gündeme gelmesi, kabul görmesi, coğrafi işaretlerde yer alması için sosyal ve kültürel olduğu kadar, bilimsel temellere de dayandırılması gerekmektedir. Van balığı, yoğun sodalı Van Gölünde yaşamını sürdürebilecek özelliklere sahip, endemik bir türdür. Üreme göçü sırasında meydana gelen görüntüler yerli ve yabancı turistlerin ve medyanın ilgiyle takip ettiği bir görsel şölen olarak dikkat çekmektedir. Ancak bu endemik türün ilgi odağı olma sürecinde “Van balığı” yerine “İnci kefali” adlandırılmasının öne çıkarıldığı görülmektedir. Bilimsel ve kültürel dayanağı olmayan bu adlandırma, Van halkı arasında kullanılan bir isim haline gelmesi de, ülke genelinde kabul görmüştür. Van balığı, bilimsel literatürde farklı bilimsel çalışmalarla ilk kez bin sekizyüzlü yılların başlarında sazangillerin bir üyesi olarak tanımlanmıştır. Bu tanımlama konusunda gerek Türkçe gerekse yabancı literatürde günümüze kadar herhangi bir tartışma bulunmamaktadır. Bu çalışmayla, Van Gölü’nde yaşayan endemik bir balık olan ve sazangillerin üyesi olduğu bilimsel bir gerçek olarak ortada duran bu türe, bilimsel etikten uzak bir biçimde kefal deme ısrarından vazgeçilmesi gerekliliği, gerekçeleriyle ele alınmış; yabancı literatürde “Van Fish”, Türkçe literatür ve güncel kullanımda ise “Van balığı” olarak adlandırılmasının en doğru yaklaşım olacağı akademik düzeyde ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler

Van balığı
İnci kefali
Sazangil
Darekh
Alburnus tarichi

Cite this article as

Oto, M. M., (2020). A trademark value as a “Van Fish” scientific and cultural problem as a “Pearl mullet”. *Marine and Life Sciences*, 2(1): 51-56. (In Turkish)

Giriş

Günümüzde ülkeler ve içerisinde bulunan kentler, cazibe merkezi haline gelmek, büyüme ve kalkınmalarını arttırmak, ekonomik olarak canlanmak ve rekabette öne çıkmak için marka olmaya gittikçe daha önem vermektedirler. Bu konudaki en önemli hedeflerinden biri de, yöresel özelliklerin ön plana çıkarılmasıyla, marka üretme konusunda yol kat etmektir. Bu amaçla, yöre ile özdeşleşmiş ürün/ürünlerin coğrafik işaret alması da, yerel ürünlere ayırt edici nitelikler kazandırmaktadır. Bu farklılaştırıcı özelliklere odaklanma sayesinde yerel ürünlerin katma değeri artmakta, ürünlerin orijinalliği tescillenmekte, böylece yerel ekonomiler diğer kentlerle rekabet edebilir konuma getirilebilmektedir (Anonim, 2013; Özsoy, 2015). Yöresel marka üretme konusundaki başarı ölçüsünde; özellikle turizm ve ticaret bağlamında, yöreye dolayısıyla da ülkeye kazandıracağı ekonomik getiri yönüyle artış meydana gelecektir. En az bu durum kadar önemli olan diğer bir yönü ise kent ya da ülke bazında ortak değerler üreterek toplumun ortak bilinç oluşturmaya katkı sağlamasıdır.

Van, M.Ö. 6.000'li yıllardan günümüze kadar uzanan 8.000 yıllık kesintisiz bir şekilde yerleşim yeri olma özelliğine yanında, yüzyıllar boyunca, çok sayıda medeniyete ev sahipliği yapmış bir yerleşim yeridir. Geçmişten gelen kültürel birikimleri yanında coğrafik özelliklerinden de kaynaklı olarak Van ili, yöreye özdeş marka değer üretme konusunda oldukça zengin bir coğrafyadır.

Dünya'nın ve ülkemizin en büyük sodalı gölü olan Van Gölü, dünyaca tanınmış endemik bir tür olan Van kedisi, marka tescilli almış olan Van kahvaltısı, marka ve coğrafik işaret tescilli almış olan Van (otlu) peyniri, dünya'nın sayılı büyük kalelerinden olan ve UNESCO geçici kültür mirasına dahil edilen Van Kalesi, coğrafik işaret tescilli almış olan Van savat gümüşü, UNESCO geçici kültür mirasına alınan Akdamar adası ve kilisesi Van'ın daha fazla tanınmış marka değerlerinden bazılarıdır. Bu marka değerleri yanında Hoşap kalesi, Başkale peri bacaları ve travertenleri, Selçuklu mezarlıkları gibi tarihi değerlerin yanı sıra Van cacığı, Erciş üzümü-lahanası-patatesi, Norduz koyunu, Gevaş fasulyesi, Çatak balı, Bahçesaray cevizi gibi daha az tanınmış ama tanınma sürecinde hızla mesafe kat eden Van'ın yöreye özdeş diğer marka değerleridir.

Tarihi, sosyal, kültürel çok sayıda özelliği ve doğal güzellikleriyle gerek ülkemizde gerekse dünyada gittikçe artan bir ilgiyle karşılaşmakta olan Van ilinin yöreye özdeş marka değerlerinin ilk sıralarında Van

balığı da bulunmaktadır. Ancak Van balığının bu tanınırlık ve ilgi odağı olması sürecinde "Van balığı" yerine "İnci kefali" adlandırmasının öne çıkarılmış olması, bilimsel ve kültürel bir problem olarak göze çarpmaktadır. Her şeyden önce taksonomi olarak ele alındığında, kefal olmadığı, sazangillerin bir üyesi olduğu birçok bilimsel çalışmayla teyid edilmesine rağmen yapılan bu yanlış adlandırma, Van halkı arasında kabul görmese de, ne yazık ki farklı kesimlerce genel kabul görmüş ve görmeye de devam etmektedir.

Bilimsel olarak İnci kefali adlandırması sorunu

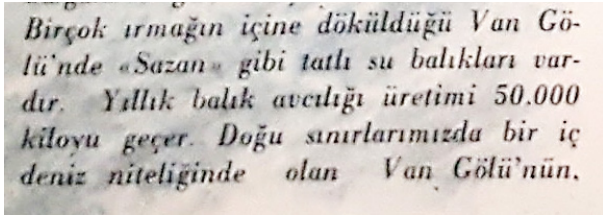
Van balığı, bilimsel literatürde ilk kez 1811 yılında Chalcalburnus tarichi (Pallas) olarak adlandırılmışsa da 1814 yılında Alburnus tarichi (Güldenstädt) olarak adlandırılmış ve günümüzde de bu adlandırma kabul görmüştür. Her iki adlandırma da bu balığın sazangillerin bir üyesi olduğunu ifade etmektedir. Van Balığı, Cyprinidae familyasında olduğu için, Mugilidae familyasında olan kefaller ile hiçbir alakası yoktur (Anonim, 2020d). Bu konuda da bilimsel anlamda bir tartışma bulunmamaktadır (Freyhof, 2014; Şen ve ark. 2015; Froese and Pauly 2019, Anonim, 2020d).

Taksonomi;
Takım :Cypriniformes (Sazansılar)
Familya :Cyprinidae (Sazangiller)
Cins :Chalcalburnus/Alburnus (inci balıkları)
Tür :*Alburnus tarichi* (Güldenstädt, 1814)

Diğer yandan önceki yıllarda en önemli bilgi kaynağı olarak kabul edilen çeşitli ansiklopedilerde de sazan ifadesinin kullanıldığı (Anonim, 1982) görülmektedir. (Şekil 1, Şekil 2). Ancak tüm bu bilgilere rağmen Van balığı son yıllarda anlaşılabilen bir biçimde "İnci kefali" olarak adlandırılmaktadır. İnci kefali adlandırmasının ne zaman ve kim tarafından ortaya atıldığı tam olarak bilinmemekle beraber günümüzde bu konuda çalışmalar yapan bazı bilim insanlarının bu yanlışını neden ısrarla sürdürdüklerinin de ikna edici bir açıklaması bulunmamaktadır. Bu durum ise gerek bilimsel gerekse kültürel anlamda başka ciddi sorunlara da kaynaklık etmektedir.

ve Kuş adını taşır. Van Gölü'nde yılda 50-60.000 kilo arasında balık (özellikle sazan) avlanır. Van Gölü'nün doğusundaki Erçek Gölü de büyüktür. Yüzölçümü 98 km²., deniz düzeyinden yükseltisi 1.803 metredir.

Şekil 1. Resimli Bilgi Ansiklopedisi, 1982, (Sayfa: 2198)

Şekil 2. Resimli bilgi ansiklopedisi, 1982 (Sayfa: 2200)

Bir balık onlarca farklı ad

Van Gölü havzasına ait endemik bir tür olan Van balığı, Van Gölü'nün yanı sıra Erçek Gölü, Koçköprü Baraj Gölü, Aygır Gölü ve Nazik Gölü'nde de yaşam alanı bulmuştur. Ancak dünyada tek olan bu balık türü, gerek bilimsel literatürde gerekse güncel ve yerel kullanımda onlarca farklı isimle adlandırılmaktadır. Bu çok sinonimli kullanım bir sorun olarak görünmekle beraber; asıl problem, bilimsel çalışmalarda göze çarpan isim farklılıklarıdır.

Yerel ve ulusal kaynaklarda, Van balığı, İnci kefali, Van Gölü inci kefali balığı, Van Gölü balığı, Erciş İnci kefali balığı, Erciş incisi, Van kefali, Van kalyozu, Darekh gibi farklı sinonimler kullanılırken (Şekil 1-9); yabancı dillerdeki literatürlerde ise Pearl mullet, Van fish, Van shah kuli, Van bleak, Tarek, Darex, Tarex, Darach gibi çok sayıda adlandırma göze çarpmaktadır. Ayrıca "kefâli" mi ya da "kefali" mi olarak yazılıp yazılmayacağı tartışmasının yanında tarichi'den türediği düşünülen kelimenin Ermenilerin kullandığı tarek (Anonim, 2019), tarex, darek, darekh vb. değişik yazılışların da tartışmaya girdiği düşünüldüğünde bu balığın adının ne olacağı ile ilgili büyük bir kaos yaşanmaktadır.

Kültürel olarak inci kefali adlandırması sorunu

Van balığı adlandırmasını ısrarla kullanmamaya çalışanların bilimsel dayanağı olmayan inci kefali adlandırmasını dayandırmaya çalıştıkları sosyolojik temellerinin de bilimsellikten uzak olduğu görülmektedir. Bunun örneklerinden biri, "darek" (tarik, tarek-darekh, tarex, darex vb) adlandırmasını gerek bilimsel literatüre gerekse güncel kullanıma sokma çabasıdır. Arapça ve Latince'de de yer alan ve tuzlanmış balık anlamında kullanıldığı belirtilen "tarik" sözcüğünün (Çetinkaya ve Elp, 1995) bazı kaynaklarca Ermenice kökenli olduğu ifade edilmektedir (Anonim, 2019). Ermenice'de bu adlandırmanın yaygınlık derecesi tartışılabilir olmakla beraber, Van kültüründe ne 1915 öncesi, ne de sonrası dönemde güncel hayatta yaygın olarak tarek ya da buna benzer bir adlandırmanın olduğuna dair bir bilgi bulunmamaktadır.

Şekil 3. Film Festivali Afışı (İnci Kefali-Darekh) (Anonim, 2020a)

Şekil 4. Film Festivali Afışı (İnci Kefali-Darekh) (Anonim, 2020b)

Sözlü görüşme yapılan ileri yaşlardaki Vanlı bireyler, anne baba ya da dedelerinden dahi darek, tarek ve buna benzer bir adlandırmayı duymadıklarını ifade etmişler; geçmişten bu yana hep Van balığı ismini kullandıklarını belirtmişlerdir. Aynı şekilde ileri yaşlardaki Kürt kökenli Vanlı bireylerle yapılan sözlü görüşmelerde de bu tarz bir isimlendirmenin kullanımını duymadıklarını ve Kürtçe adlandırmada, balık için "masi" ve Van balığı için ise "masiye Van'e" (Van Balığı) ifadesini kullandıklarını ifade etmişlerdir.

İnci kefali adlandırmasını savunanların ileri sürdüğü sosyolojik dayanaklarından bir diğeri ise Van ile Van'ın bir ilçesi olan Erciş arasında mevcut bulunan yörecilik çekişmesidir. Bu çekişmeden hareketle bazı bilim insanlarının da önderliğini yaptığı "Erciş İnci Kefali Festivali" her yıl Erciş ilçemizde düzenlenmekte ve bu balık, Erciş ilçesinin yöresel bir marka değerimiş gibi sunulmaya çalışılmaktadır. Bu durum Van'da "Van Gölü inci kefali, "Erciş'te ise "Erciş inci kefali" adlandırması şeklinde, bilimsellikten ziyade yerellikten beslenen bir terminolojik hatalar zincirini beraberinde getirmektedir. Ayrıca Van Gölü'ne kıyısı bulunan her bir ilçe için ("Ahlat inci kefali", Adilcevaz inci kefali", "Tatvan inci kefali", Gevaş inci kefali" gibi) dayanaksız adlandırmaların da literatüre eklenmesi gibi garip ve akademik olmayan isimlendirme sorunları doğurmaktadır.

Şekil 5. Afiş (Van Balığı-İnci Kefali) (Mehmet Murat OTO Fotoğraf Arşivi, 2020)

Şekil 6. Afiş (Erciş İnci Kefali) (Anonim, 2020c)

Diğer yandan Van balığı göçünün izlenmesinde ilk istasyonun Erciş ilçesinde bulunan Deliçay üzerinde kurulması nedeniyle bu balığın sanki sadece Erciş sınırları içinde ürettiği algısı yaratılmaya çalışılmıştır. Oysaki Deliçay, üremek için Van balığının akın ettiği akarsulardan sadece biridir. Bu bağlamda yakın zamanda Muradiye ilçesinde yapılan başka bir balık göçü izleme istasyonu bu tekeli değiştirmiştir, böylece bu göçün sadece Erciş’de olduğu algısı biraz olsun kırılmıştır. Van gölüne dökülen irili ufaklı onlarca akarsuyun tümünde bu göç yaşanmaktadır. Hatta günümüzde kurumuş olan ve Van kent merkezi yerleşim alanları içinde kalan, bahar aylarında eriyen kar suları ile akmaya başlayan Akköprü deresinde, Van Gölü’nden şehir merkezindeki Beşyol mevkiine kadar yaklaşık 11 km boyunca balıkların göç ettiği basına yansımıştır.

Şekil 7. Erciş İlçesi’nde bulunan balık heykeli (Erciş İncisi) (Mehmet Murat OTO Fotoğraf Arşivi)

Şekil 8. Van İli’nde bulunan balık heykeli (Van Gölü İnci Kefali Balığı) (Mehmet Murat OTO)

Şekil 9. Afiş, (Van Gölü Balığı) (Anonim 2020e)

Van balığına bilimsel ve kültürel dayanağı olmayan adlandırmaların ısrarla verilmeye çalışılması, Eric Hobsbawn’ın “*Geleneğin İcadı*” isimli eserinde belirttiği gibi “*bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde-kültürel hafızayı silmeye ve değiştirmeye yönelik çalışmalar*” olduğu yönünde ciddi endişeler doğurmaktadır.

Sonuç

Sonuç olarak bu karmaşanın çözümünde atılacak ilk adım, sazangillerin üyesi olduğu bilimsel bir gerçek olarak ortada duran bu türe, bilimsel etikten uzak bir biçimde kefal deme ısrarından vazgeçilmesi olacaktır. Sonraki aşamada ise bilimsel terminolojide adının ne olduğu ya da ne olması gerektiğinin kesin olarak ortaya konulmasıdır. Bu bağlamda bilimsel adlandırmada Alburnus tarichi olarak kabul edilen bu balığın yabancı literatürdeki adının da “Van Fish” olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Çünkü Van kedisinin “Van Cat” olarak kullanılması nasıl ki bir sorun yaratmıyorsa; Van Gölü’nde yaşayan endemik bir tür olan bu balığın isimlendirilmesinde de Van Fish olarak kullanılması en doğru yaklaşım olacaktır.

Van balığı adlandırması dışındaki adlandırmaların Van'ın yerel bir marka değerini ifade etmediği ortadadır. Türkçe literatür ve güncel kullanımda da "Van balığı" olarak adlandırması gerekmektedir. Van adıyla özdeş bir marka değerini "İnci Kefali" gibi bilimsel ve kültürel dayanağı olmayan kimliksiz bir ifade ile anılmasının ne yöre ne de ülkemiz tanıtımına bir getirisi yoktur. Van'ın yerel marka değerlerinin tümünde, Van Gölü (Van Lake), Van kedisi (Van cat), Van kahvaltısı (Van breakfast), Van otlu peyniri (Van herby cheese) şeklinde kullanım varken, Van Gölü havzasının endemik bir türü olan bu balığın da Van adı ile anılmasının Van'ın başka bir marka değerleri olarak yöre tanıtımı ve ekonomisine pozitif yönde katkı sağlayacağı ortadadır.

Konu, yöredeki sosyolojik bakış açısı yönüyle değerlendirildiğinde de, İnci kefali adlandırmasının Van halkı nezdinde bir karşılığı bulunmamaktadır. Bunun en büyük ispatı, uzun yıllardır süren bu dayatmaya rağmen, halk arasında bu balığın adının geçmişte ve günümüzde "Van balığı" olarak kullanılmakta olduğudur. "İnci kefali" ifadesi halk arasında kabul görmemiştir ve görmeyecektir.

İnci kefali adlandırmasını dayatan ve bu iddialara sahip çıkarlar da bilerek ya da bilmeyerek bu temelsiz, bilimsel ve kültürel yanlışın içerisinde yer almaktadır.

Van balığı-Van fish olarak adlandırmanın diğer önemli bir yararı ise yukarıda değinilen adlandırma kaosunun bitirilmesinde de tek çözüm olacaktır. "İnci kefali" ifadesinin gerek güncel kullanımdan, gerekse bilimsel literatürden zaman içinde ayıklanması bilimsel ve kültürel bir zorunluluktur ve "Van balığı" ifadesinin tek isim olarak kullanılması, hem isim karmaşasını önleyecek, hem de bilimsel ve kültürel bilgi kirliliğini engellemiş olacaktır. Aynı şekilde bu konuda ileride de bilimsel düzeyde yapılacak çalışmalarda karışıklığı önleyecek, bilimsel kalitenin artmasını sağlayacaktır. Van balığının tanınması sürecinde önemli çalışmalar yapan bilim insanlarının, aynı çabayı türün bilimsel olarak doğru adlandırması yönünde de göstermeleri gerekmektedir. Bunun yanında Van'ın marka değer üretme mücadelesine kayıtsız kalmayıp destek verecek bir tutum sergilemeleri de kendileri açısından daha doğru bir yaklaşım olacaktır.

Kaynaklar

- Akgül, M. (1980). Van Gölü kapalı havzasında yaşayan inci kefalinin *calcaburnus* tarichi (Pallas, 1811) biyo-ekolojisi üzerine araştırmalar. *TÜBİTAK VII. Bilim Kongresi*. Aydın.
- Anonim (1982). Resimli Bilgi Ansiklopedisi. Baskan Yayınları. İstanbul. Cilt: 8, s: 2198-2200.
- Anonim (2019). Alburnus tarichi. Wikipedia elektronik yayını. 01.11.2019 tarihinde https://en.wikipedia.org/wiki/Alburnus_tarichi adresinden erişildi.
- Anonim (2020a). Van Gölü film festivali İnci Kefali (Darekh) sinema ödülleri, Beşinci Uluslararası Van Gölü Film Festivali / İnci Kefali (Darekh) Sinema Ödülleri. 21.01.2020 tarihinde <http://www.gazetevan.com/102438-van-golu-film-festivali-inci-kefali-darekh-sinema-odulleri.html> adresinden erişildi.
- Anonim (2020b). 4. Uluslararası Van Gölü film festivali. 21.01.2020 tarihinde <https://www.istanbul.net.tr/etkinlik/haberler/4-uluslararasi-van-golu-film-festivali/15945/1> adresinden erişildi.
- Anonim (2020c). Erciş'e İnci Kefali göçü festivali hazırlıkları. 21.01.2020 tarihinde <https://www.internethaber.com/ercise-inci-kefali-gocu-festivali-hazirliklari-256135h.htm> adresinden erişildi.
- Anonim (2020d). Alburnus tarichi (Güldenstädt, 1814), Tarek. 21.01.2020 tarihinde <http://www.fishbase.org/summary/9635> adresinden erişildi.
- Anonim (2020e). 5'inci Van Gölü Balığı festivali başlıyor. 21.01.2020 tarihinde <http://www.sehrivangazetesi.com/guncel/5inci-van-golu-baligi-festivali-basliyor-h61131.html> adresinden erişildi.
- Çetinkaya, O. & Elp, M. (1995). İnci kefalinin (*chalcaburnus* tarichi, Pallas 1811) morfolojik anatomisi ve sistematik özellikleri. *Doğu Anadolu Bölgesi II. Su Ürünleri Sempozyumu*, 14-16 Haziran Erzurum.
- Freyhof, J. (2014). Alburnus tarichi. The IUCN Red List of Threatened Species 2014: e.T4375A19222678. 03.09.2019 tarihinde <http://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2014-RLTS.T4375A19222678.en> adresinden erişildi.
- Froese, R. & Pauly, D. Editors. (2019). Fish Base, World Wide Web elektronik yayını. 29.08.2019 tarihinde <http://www.fishbase.org> adresinden erişildi.
- Hobsbawn, E. & Ranger, T. (2006). Geleneğin icadı. Türkçe çeviri: Mehmet Murat Şahin 2006. Agora Kitaplığı, İstanbul. s. 1-18.
- Özsoy, T. (2015). Coğrafi işaretlemenin katma değer oluşturmada bir araç olarak kullanımı. *Adana Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24 (2): 31-46.
- Şen, F., Paruğ, Ş. & Elp, M. (2015). İnci Kefali'nin (Alburnus tarichi, Güldenstädt, 1814) dünü, bugünü ve geleceği üzerine projeksiyonlar. *Van YYÜ Tarım Bilimleri Dergisi*, 25(3): 347-356.
- Sarı, M. (2008). Integrated sustainable fisheries management for pearl mullet of lake Van, Turkey. *Environmental Technologies New Developments*, 177-192.

Yaşar, B. E. (2013). Kent ve bölge markalaşması. T.C. Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA). 04.03.2020 tarihinde https://www.kudaka.org.tr/ekler/c6b76-kent_ve_bolge_markalasmasi.pdf. adresinen erişildi.